

demeter

**SMERNICE
ZA**

**ČEBELARJENJE
IN ČEBELARSKÉ
IZDELKE**

**za uporabo DEMETER, BIODINAMIKA®
in sorodne zaščitene blagovne znamke**

- Smernice so veljavne od 1. januarja 2019 -

Demeter International e.V.

Vsebina:

1.	Veljavnost in pravne podlage.....	3
2.	Stojišče čebelnjaka ali panjev.....	3
3.	Panji	3
3.1	Notranja obdelava	3
3.2	Zunanja obdelava.....	4
3.3	Čiščenje in razkuževanje	4
4.	Sistem upravljanja.....	4
4.1	Razmnoževanje družin in selektivna vzreja	4
4.1.1	Dokup družin in matic	4
4.1.2	Rezanje kril	4
4.2	Metode za povečanje proizvodnje medu.....	4
4.3	Pasme	4
4.4	Satje	4
4.4.1	Satje v gnezdu z zalego.....	4
4.4.2	Satje v medišču.....	4
4.4.3	Izvor voska.....	5
4.4.4	Obdelava voska	5
4.4.5	Shranjevanje satja	5
4.5	Krmljenje	5
4.5.1	Prezimovanje	5
4.5.2	Nujni obroki.....	5
4.5.3	Stimulativno krmljenje	5
4.5.4	Krmljenje rojev in preostalih družin	5
4.5.5	Cvetni prah.....	5
5.	Pridobivanje medu	5
5.1	Centrifugalna ekstrakcija, točenje in stiskanje	5
5.2	Shranjevanje medu	5
5.3	Analiza kakovosti	5
6.	Zdravje čebel	6
7.	Certificiranje	6
7.1	Družbena odgovornost.....	6
8.	Preusmeritev.....	6
9.	Trgovanje z dokupljenimi izdelki	6
10.	Označevanje čebelarških izdelkov demeter	7
Dodatek 1	Merljive zahteve za kakovost medu.....	7
Dodatek 2	Dovoljeni posegi in dovoljene snovi.....	7
Dodatek 3	Transport, pretakanje, segrevanje	7

1. Veljavnost in pravne podlage

Dokument Mednarodne smernice Demeter za certificiranje čebelarjenja Demeter je treba razumeti kot dopolnilo k obstoječim pravnim podlagam v Evropi, ZDA in Avstraliji, zlasti k evropskima uredbama Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 in Uredba Komisije (ES) št. 889/2008, k Zakonu o proizvodnji ekoloških živil v ZDA (november 1990) ter k Avstralskim nacionalnim standardom ekološke in biodinamične proizvodnje (februar 1992). Te podlage je treba upoštevati hkrati s smernicami, ki sledijo. Smernice za čebelarjenje Demeter so objavljene kot samostojno poglavje dokumenta Smernice pridelave Demeter. Vprašanja v zvezi z označevanjem različnih čebelarskih izdelkov Demeter so obravnavana v točki 10.

Čebele so že od nekdanj del človeške kulture. Družbena organizacija kolonije, odnos čebel do svetlobe in njihova sposobnost, da živijo od cvetenja, zbujejo spoštovanje in občudovanje. Kljub temu so čebele danes odvisne od skrbne človeške nege. Krepitev čebeljih družin je pomemben cilj čebelarjenja Demeter.

Zaradi širokega obsega njihovega letečega območja in trenutnega prevladujočega upravljanja kmetijskih zemljišč ni mogoče pričakovati, da bi čebele letale izključno ali pretežno prek biodinamično upravljanih območij. Za čebelarjenje Demeter torej ni bistvena krma, ki se goji na kmetiji, kot je to v primeru druge živine, ampak način, kako s čebelami ravnamo in do kakšne stopnje jim omogočamo, da izrazijo svoje prirojeno vedenje.

Čebelarji, ki delujejo v okviru biodinamike, se tako osredotočajo predvsem na izpolnjevanje naravnih zahtev kolonije. Upravljanje je strukturirano na način, da čebela lahko prosto razkrije svojo pravo naravo. Čebelarji Demeter omogočajo kolonijam gradnjo naravnega satja. Osnova za njihovo razmnoževanje, rast, pomlajevanje in vzrejo je proces rojenja. Lasten med je temeljna podpora koloniji skozi zimo.

Čebele so izjemno pomembne za celoten splet življenja, predvsem kot opraševalke in kot nosilke čebeljega strupa, ki ima izrazito spodbuden učinek na delovanje rastlin in celotne narave. Med koristne učinke zadrževanja čebel na obdelovalnih površinah zagotovo spadata še povečanje pridelka in kakovosti mnogih gojenih kultur. Prisotnost čebel je pomembna na več ravneh, zato je čebelarjenje priporočljivo za vsa biodinamična gospodarstva.

2. Stojišče čebelnjaka ali panjev

Biodinamično in organsko upravljana zemljišča ali neobdelana in divja območja je treba izbrati kot prednostna mesta za postavitev panjev. Biodinamične preparate je treba vsako leto uporabiti vsaj v neposredni okolici prezimne lokacije. Na določenem mestu se lahko vzpostavi le toliko panjev, kolikor jih še lahko zagotovi ustrezno oskrbo s cvetnim prahom in nektarjem za vse družine.

Pri izbiri lokacije je treba paziti, da onesnaževalci iz okolja ne bodo kontaminirali pridelkov iz panja. Če obstaja sum visoke stopnje onesnaženosti, je treba testirati vse pridelke. V primeru potrjene kontaminacije je treba območje zapustiti.

Treba je voditi natančno evidenco lokacij čebelnjakov in panjev (trajnih, prezimnih in začasnih). Sezonsko premikanje panjev je treba zabeležiti kot del migracijskega načrta. Ta mora vključevati natančno evidenco premikov in časovnih obdobj zadrževanja na nekem območju, informacije o lokaciji (lastništvo premoženja itd.), tip krme in število družin.

3. Panji

Z izjemo pritrilnih elementov, strešnih kritin in žičnih PVC mrež morajo biti panji v celoti narejeni iz naravnih materialov kot so les, slama ali glina.

3.1 Notranja obdelava

Notranjost panja se lahko obdeluje le s čebeljim voskom in propolisom, pridobljenima od čebelarjev Demeter.

3.2 Zunanja obdelava

Na zunanost panja se lahko nanesejo samo naravne, ekološko varne in nesintetične zaščite lesa.

3.3 Čiščenje in razkuževanje

Čiščenje in razkuževanje panjev se lahko izvajata samo z uporabo visoke temperature (plamen ali vroča voda) ali mehansko.

4. Sistem upravljanja

4.1 Razmnoževanje družin in selektivna vzreja

Rojenje je naravni način razmnoževanja čebeljih družin in je edini dovoljeni način povečevanja števila družin. Dovoljeno je preprečevanje rojenja z ustvarjanjem umetnega roja s staro matico. Za nadaljnje povečanje lahko preostanek panja razdelimo na umetne roje ali potomke.

Kot pri vseh oblikah živinoreje je tudi pri čebelarjenju potrebna določena stopnja selektivne vzreje. Proizvodnja matičnih celic je del nagona rojenja.

Zamenjava stare matice med procesom rojenja je dovoljena za namene vzreje.

Izjeme so možne le v določenih posebnih primerih in s soglasjem mednarodne ali nacionalne zveze Demeter. Umetna vzreja matic (cepljenje ipd.) je prepovedana. Instrumentalna oploditev in uporaba gensko spremenjenih čebel sta prav tako prepovedana.

4.1.1 Dokup družin in matic

Sistem upravljanja ne more temeljiti na neprestanem uvajanju družin, rojev in matic od drugod. Vse dokupljene čebele ali matice morajo biti po možnosti od čebelarjev Demeter. Če te možnosti ni, se čebele in matice lahko pridobijo od ekološko certificiranih čebelarjev. Družine, ki niso niti Demeter niti ekološko certificiranega porekla, morajo biti vpeljane brez satja.

4.1.2 Rezanje kril

Rezanje kril maticam je prepovedano.

4.2 Metode za povečanje proizvodnje medu

Večkratna in rutinska združevanja družin ter sistematične zamenjave matic niso dovoljene.

4.3 Pasma

Izbrati je treba lokalno prilagojeno pasmo čebel, ki je primerna za krajino.

4.4 Satje

Satje je sestavni del panja. Zato mora biti celotno satje zgrajeno iz naravnih satov. Naravni sat je tisti, ki so ga izdelale čebele brez pomoči satne osnove – satnice. Naravno satje je lahko izdelano na fiksnih ali premičnih okvirjih. Dovoljena je uporaba čebeljega voska startnih trakov kot osnutek nadaljnje gradnje satovja.

4.4.1 Satje v gnezdu z zalego

Kot se dogaja v naravi, gnezdo z zalego tvori samostojno enoto. Tako satju kot gnezdu z zalego mora biti omogočeno nemoteno širjenje, saj se čebelja družina razvija prek izgradnje naravnega satja. Celice z zalego in okvirji (??!) morajo biti izbrani na način, da se lahko gnezdo organsko razširi s satovjem, ne da bi ga pri tem oviral les okvirjev. Uporaba matične rešetke ni dovoljena kot rutinska metoda upravljanja. Izjeme so možne v obdobju preusmeritve.

4.4.2 Satje v medišču

Samo v medišču se lahko uporabijo satne osnove. Kljub temu je zaželeno, da se tudi tu izognemo njihovi uporabi.

4.4.3 Izvor voska

Vosek, ki se uporablja za začetne trakove, mora biti zgrajen kot naravno satje ali že narejene satne osnove, in mora biti pridobljen od čebelarjev Demeter. Če to ni na voljo, se lahko uporabi satje ali vosek iz ekološko certificiranih virov. Satje konvencionalnega porekla je treba postopno opustiti v skladu z nacionalnimi ekološkimi predpisi (a najkasneje po treh letih) ter ga nadomestiti s satjem ali voskom iz virov Demeter. (Glej tudi poglavje 8 o preusmeritvi)

4.4.4 Obdelava voska

Vosek ne sme priti v stik s topili, razredčili, belili ali drugimi podobnimi materiali. Uporabljena oprema in posodje morata biti izdelana iz materialov ali premazov, ki ne oksidirajo.

4.4.5 Shranjevanje satja

Za zaščito shranjenega satja pred voščenim moljem se lahko uporabljajo samo snovi, naštetje v Dodatku 2.

4.5. Krmljenje

4.5.1 Prezimovanje

Med in cvetni prah sta pglavitni sestavini naravne prehrane čebele. Težiti je treba k prezimovanju čebel z medom. Kadar to ni mogoče, mora dopolnilna zimska krma vsebovati vsaj 10 % medu, ki mora izhajati iz vira Demeter. V krmo je treba dodati tudi kamilični čaj in sol. Vsi krmni dodatki morajo biti ekološkega, če ne biodinamičnega izvora.

4.5.2 Nujni obroki

Ko je krmljenje nujno še pred prvimi pašnimi dnevi sezone, se lahko izvede enak postopek kot za zimsko hranjenje. Če je potrebno urgentno krmljenje pozneje v sezoni in pred zadnjo žetvijo v letu, je treba uporabiti zgolj med Demeter. V teh primerih uporaba sladkorja ni dovoljena.

4.5.3 Stimulativno krmljenje

Nobena oblika dražilno spodbujevalnega krmljenja ni dovoljena.

5.5.4 Krmljenje rojev in preostalih družin

Za krepitev čebel v roju in tistih v preostalih družinah se lahko izvede dopolnilno krmljenje kakor zimsko.

4.5.5 Cvetni prah

Vsi nadomestki cvetnega prahu so prepovedani.

5. Pridobivanje medu

5.1 Centrifugalno točenje in stiskanje

Med točenjem, stiskanjem, precejanjem, čiščenjem in poznejšim polnjenjem temperatura medu ne sme preseči 35° C. Filtracija pod tlakom ni dovoljena. Izogniti se je treba vsakemu dodatnemu segrevanju medu. Med je treba natočiti v steklene ali kovinske posode, v katerih se bo prodajal, nemudoma po ekstrakciji in preden nastopi strjevanje. V nekaterih primerih je lahko dovoljeno naknadno polnjenje - ob upoštevanju pogojev iz Dodatka 3.

5.2 Shranjevanje medu

Med mora biti skladiščen v zatesnjenih posodah v temnem prostoru s stalno nizko temperaturo. Za skladiščenje ni dovoljena uporaba plastičnih posod.

5.3. Analiza kakovosti

Izpolnjene morajo biti vse zakonske zahteve iz Dodatka 1.

6. Zdravje čebel

Čebelja družina bi morala biti sposobna samostojno in z lastnimi viri uravnati vsa nastala neravnovesja. Ukrepi, ki jih izvaja čebelar Demeter, morajo težiti h krepitvi in ohranjanju vitalnosti čebelje družine in njene sposobnosti za samozdravljenje. Občasne izgube družin, posebej občutljivih na določene škodljivce in bolezni, je treba sprejeti kot nujni del naravne selekcije.

Kadar je izvajanje ukrepov za zatiranje škodljivcev in obvladovanje bolezni neizogibno, se lahko uporabijo le zdravila iz Dodatka 2.

7. Certificiranje

Certifikat čebelarjenja Demeter se odobri, ko čebelar ali odgovorna oseba pokaže zadostno usposobljenost in ko dokaže, da sledi smernicam Demeter. Čebelje izdelke in panje lahko po potrebi testiramo glede prisotnosti prepovedanih snovi. Če se odkrijejo ostanki nedovoljenih snovi, je treba odkriti njihov vir ter odpraviti problem s posvetovanjem med čebelarjem in ocenjevalcem.

7.1 Družbena odgovornost

Družbena odgovornost, ki vključuje upoštevanje in spoštovanje človekovih pravic, je eno od temeljnih načel smernic Demeter. Zahteve Mednarodne organizacije dela (ILO), ki so upoštevane v zakonodajah številnih držav, veljajo za vse ljudi in urejajo vse kadrovske odnose tudi v Demeter certificiranih podjetjih. Ljudje, ki delajo znotraj procesov Demeter, imajo enake možnosti, ne glede na etično pripadnost, vero ali spol.

Vodstvo je odgovorno, da sta vsem sodelavcem zagotovljena zdravje in varnost ter da nihče ni ogrožen zaradi svojega dela. Vsi sodelavci imajo možnost izkoristiti svoje pravice. Imajo pravico do zbiranja, sodelovanja v kolektivnih pogajanjih in zastopnosti v upravljanju brez diskriminacije. Cilj podjetij Demeter je odprava socialne neenakosti, vključno s pomanjkanjem socialnih pravic, prisilnega ali neustreznega dela otrok, dela v neprimernih pogojih in/ali za neprimerno plačilo, nezadostno varnost pri delu in ob zdravstvenih težavah itd. Kot del letne kontrole in procesa certificiranja morajo imetniki certifikata Demeter pripraviti izjavo, ki potrjuje, da so ta načela izpolnjena.

8. Preusmeritev

Potreben je načrt preusmeritve, ki predvideva popolno certificiranje po največ treh letih. Status "v preusmeritvi v Demeter" se lahko podeli, če je od zadnje uporabe nedovoljenih snovi preteklo 12 mesecev in če je bil stari vosek, uporabljen v satju, izločen ali nadomeščen z voskom s potrjenim ekološkim poreklom. Ta začetna zamenjava voska ni potrebna, če analiza prvotnega voska, opravljena na začetku obdobja preusmeritve ali v prvem letu preusmeritve, pokaže, da je vosek čist. To pomeni, da vosek iz originalnih satov ne vsebuje ostankov nedovoljenih snovi. Kontrolor Demeter lahko zahteva odvzem vzorcev voska.

V prvem letu preusmeritve je treba upoštevati standardne smernice. V tem obdobju so dovoljena naslednja odstopanja:

- uporaba matične rešetke
- ločevalne pregrade
- obstoječe satje z gnezdrom za zalego, narejeno s satnimi osnovami. Ti morajo biti vsaj 30 % nadomeščeni s samogradnim satjem do konca prvega leta preusmeritve.

9. Trgovanje z dokupljenimi izdelki

Prodaja dokupljenih izdelkov na stojnicah ali na kmetijah je načeloma možna. Treba pa se je držati sledečih določil:

- Za dokupljene izdelke je treba hraniti ločene evidence.
- Dokupljeni izdelki morajo biti jasno označeni, zlasti morata biti jasno navedena njihov izvor in način proizvodnje.
- Lastni in dokupljeni izdelki morajo biti obračunani ločeno.
- Z izdelki konvencionalnega porekla se lahko trguje le, če tovrstni izdelek Demeter ali ekološkega porekla ni na voljo.
- Izdelki konvencionalnega porekla morajo biti jasno označeni kot taki.
- Izdelki Demetra ali ekološkega porekla in tisti konvencionalnega porekla ne smejo biti na prodaj istočasno.

10. Označevanje čebelarških izdelkov demeter

Če čebelarstvo kmetije Demeter preseže proizvodnjo za domače potrebe in se njegovi izdelki tržijo širše, je treba pri tem upoštevati nacionalne ekološke predpise o čebelarstvu in čebelarških izdelkih. Označevanje čebelarških izdelkov, ki na kakršenkoli način vsebuje Demeter (npr. "med s kmetije Demeter"), je dovoljeno le, če izdelki izhajajo iz certificiranega čebelarskega procesa Demeter. Za slednje je obvezno upoštevanje Smernic za čebelarjenje Demeter.

Za opredelitev čebelarških proizvodov Demeter je treba upoštevati smernice Demeter International ali ustrezne nacionalne organizacije. Določila za ustrezno označevanja čebeljih proizvodov Demeter so podrobno opisana v smernicah za označevanje Demeter International (glej oddelek 4.1 in 4.5.1).

Dodatek 1 Merljive zahteve za kakovost medu

Vsebnost vode - izmerjena po DIN/AOAC - največ 18 %, za jesensko vreso pa največ 21,4 %.

Vsebnost HMF - merjena po Winklerju - največ 10 mg/kg.

Raven invertaze - merjene po Siegenthalerju - mora biti vsaj 64U (razen za med z nizko vsebnostjo encimov, kot je med iz akacije).

Dodatek 2 Dovoljeni posegi in dovoljene snovi

odstranjevanje zalege, toplotni posegi, umetno rojenje, zeliščni čaji, mravljinčna kislina, očetna kislina, mlečna kislina, oksalna kislina, gensko nespremenjeni bacillus thuringiensis, natrijev karbonat (soda bikarbona) za razkuževanje hude gnilobe čebelje zalege, ekološko pridelani sladkor, sol.

Družinam, ki potrebujejo nujno zdravljenje, je treba predčasno odvzeti pridelek.

Izdelki, ki izvirajo iz zdravljenih družin, se v sezoni zdravljenja ne smejo tržiti pod znamko Demeter.

Dodatek 3 Transport, pretakanje, segrevanje

Transportne posode

Uporaba posod za med iz umetnih materialov je dovoljena zgolj za potrebe transporta in posebnih pogodb.

Pretakanje medu

V primeru, da donos posameznih vrst medu presegajo običajno letno prodajno količino, se ta med lahko skladišči v večjih posodah in naknadno pretoči v kozarce za prodajo na drobno, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- Vse vrste medu je treba natočiti v kozarce za prodajo na drobno (steklo ali kovina) vsaj v povprečni letni prodajni količini, in sicer nemudoma po ekstrakciji in preden nastopi strjevanje.

Pri trgovini na debelo in izvozu to seveda ni mogoče.

- Voditi je treba celostno dokumentacijo, iz katere je razvidno, koliko katere vrste medu je bilo natočene v katero velikost posode.
- Med je dovoljeno segreti zgolj do stopnje, ko lahko teče (kremasta gostota). Nato ga je treba takoj napolniti v ustrezne kozarce.
- Medu se pod nobenim pogojem ne sme utekočiniti.

V okviru tega odstopanja je pomembno, da se vodijo natančni zapisi o segrevanju in pretakanju medu. Oseba, odgovorna za certificiranje, mora imeti popoln dostop do vseh podrobnosti, vključno z datumi, količinami in postopki.

Dopustno je le posredno segrevanje medu. Ogrevanju nad 35° C se je treba popolnoma izogniti.

